

Nieuwe vondsten van *Carex buxbaumii* Wahlenb. in Friesland

Wibe Altenburg (Meeuwerderbaan 4, 9724 GV Groningen)

Eddy Wymenga (de Elzen 4, 9269 SK Veenwouden)

New findings of *Carex buxbaumii* Wahlenb. in the province of Friesland

Until recently, in the province of Friesland *Carex buxbaumii* was known from only one locality. Now this rare sedge has been found in three new hour-squares, all of them, like the former, in the catchment area of the same brook, the Boorn.

Zowel in de Atlas fan de floara fan Fryslân¹ als in de Atlas van de Nederlandse Flora² wordt van de Knotszegge (*Carex buxbaumii*) in Friesland slechts één vindplaats vermeld, namelijk bij Wijnjewoude (IVON 11.36). Van deze plaats is de soort al vele jaren bekend. Na de ontdekking van een tweede vindplaats in de buurt van Goëngahuizen (IVON 11.23) in 1981^{3,4}, vonden de auteurs de soort in 1985 op een tweetal plaatsen in de omgeving van Beetsterzwaag (IVON 11.34 en 11.35).⁴ Alle vier de vindplaatsen liggen in het stroomgebied van het riviertje de Boorn, die bij Wijnjewoude en Beetsterzwaag duidelijk in het huidige beekdal en die bij Goëngahuizen in het benedenstroomse gebied, 2 km van de voormalige stroomdraad. Opmerkelijk was dat de soort in 1985 op alle vier de vindplaatsen rijk bloeide. Op in elk geval de vindplaatsen bij Beetsterzwaag en waarschijnlijk ook de beide andere zijn buiten dat jaar gedurende 1982–1987 geen of vrijwel geen bloeiende exemplaren aangetroffen.

Hoewel *Carex buxbaumii* beschreven wordt als zijnde karakteristiek voor een overgangsgradiënt tussen zeggetrilveen en schraalland⁵ (bij Westhoff & den Held⁶ *Cirsio-Molinietum caricetosum buxbaumii*), laten de opnamen in tabel 1 zien dat de soort in Friesland vooral in Blauwgrasland (*Cirsio-Molinietum typicum*⁶) voorkomt. In de uurhokken 11.35 en 11.36 gaat het daarbij om een beekdal-Blauwgrasland, gelegen op de flanken van het dal van de Boorn, op moerige grond met keileem beginnend binnen 1 meter. In uurhok 11.23 betreft het een polder-Blauwgrasland op een dik veenpakket, tegenwoordig gelegen temidden van diep-ontwaterde polders.

De vindplaatsen in uurhok 11.34, gelegen op een dik veenpakket in het benedenloopgedeelte van de Boorn wijkt wat af van de overige drie. *Carex buxbaumii* groeit hier in een depressie (oude greppel) in een vegetatie die sterk gedomineerd wordt door *Agrostis canina* en *Carex nigra*. Slechts zeer plaatselijk komen hier Blauwgrasland-kenmerken voor (*Carex panicea*, *Cirsium dissectum*, *Viola persicifolia* subsp. *persicifolia*) die zich enigszins lijken uit te breiden onder invloed van het gevoerde verschrallende beheer. Overigens treden in geen van de vier terreinen winterse inundaties op; wel is, waarschijnlijk met uitzondering van het gebied bij Goëngahuizen, kwel van diep grondwater merkbaar.⁷

De vindplaatsen in het Boorndal sluiten min of meer aan bij die in Noordwest-Overijssel. Nader onderzoek in de tussenliggende beekdalen van Tjonger en Linde zou de soort ook daar best eens aan het licht kunnen brengen.

Met dank aan het Staatsbosbeheer, It Fryske Gea en de Cornelia-Stichting voor het mogen betreden van hun terreinen en aan Hester Heinemeijer voor het controleren van de mossen-determinaties.

1. D.T.E. van der Ploeg, 1977. Atlas fan de floara fan Fryslân. Ljouwert.
2. A.J. Quené-Boterenbrood, 1980. *Carex buxbaumii* Wahlenb. In: J. Mennema, A.J. Quené-Boterenbrood & C.L. Plate (eds.), Atlas van de Nederlandse Flora 1. Amsterdam.
3. D.T.E. van der Ploeg, 1982. Platenfynsten yn Fryslân V. Vanellus 35: 70–72.
4. R. van der Meijden & W.J. Holverda, 1987. Nieuwe vondsten van zeldzame planten in 1985 en 1986. *Gorteria* 13: 221–242.
5. S. Segal & V. Westhoff (m.m.v. J. van Dijk), 1959. Die vegetationskundliche Stellung von *Carex buxbaumii* Wahlenb. in Europa, besonders in den Niederlanden. *Acta Bot. Neerl.* 8: 304–329.
6. V. Westhoff & A.J. den Held, 1969. Plantengemeenschappen in Nederland. Zutphen.
7. W. Alternburg & P. Wildschut, 1983. Grondwaterkwaliteit en vegetatie in enkele Noord-Nederlandse beekdalen. Laaglandbekenproject no. 1. Staatsbosbeheer/Rijksuniversiteit Groningen, Haren.
8. G. Londo, 1984. The decimal scale for relevés of permanent quadrats. In: R. Knapp (ed.), *Handbook of vegetation science 4. Sampling methods and taxon analysis in vegetation science*. The Hague.

Tabel 1. Vegetatieopnamen van *Carex buxbaumii* Wahlenb. in Friesland; 2.VII.1985; oppervlakte 1 × 1 m²; vegetatiehoogte c. 0,30–0,40 m; schaal volgens Londo.⁸

Plaats	Wijnjewoude (Wijnjeterper Schar)	Beetsterzwaag (Rome)	Goëngahuizen (Unlân fan Jelsma)	Tijnje (de Dulf)
Ivon	11.36.23	11.35.31	11.23.41	11.34.32
Bedekking	70 %	75 %	75 %	40 %
Kruidlaag	60 %	75 %	75 %	40 %
Moslaag	20 %	<1 %	<1 %	<1 %
<i>Carex buxbaumii</i>	3	4	3	a2
<i>Agrostis canina</i>	m2	1	a1	2
<i>Lysimachia vulgaris</i>	p1	p1	r1	p1
<i>Cirsium dissectum</i>	1	p1	p2	
<i>Carex panicea</i>	a4	a4	a1	
<i>Molinia caerulea</i>	p2	p2	a2	
<i>Rhynchospora squarrosus</i>	m4	a1	a1	
<i>Danthonia decumbens</i>	a2	p1	a1	
<i>Anthoxanthum odoratum</i>	a2	a1		
<i>Equisetum palustre</i>	p1	a2		
<i>Holcus lanatus</i>	p1	p1		
<i>Salix repens</i>	r1	p1		
<i>Cardamine pratensis</i>	r1	p1		
<i>Juncus conglomeratus</i>	r1	p1		
<i>Potentilla palustris</i>	p1			a2
<i>Ranunculus flammula</i>	p1			p1
<i>Festuca ovina</i>		p1	1	
<i>Carex hostiana</i>		p1	p1	
<i>Galium palustre</i>		p1		p1

Addenda: Opn. Wijnjewoude: *Sphagnum palustre* 1; *Nardus stricta* p2; *Carex echinata* r1; *Hydrocotyle vulgaris* r1. — Opn. Beetsterzwaag: *Filipendula ulmaria* p4; *Angelica sylvestris* p4; *Succisa pratensis* p2; *Calliergonella cuspidata* a1; *Vicia cracca* p1; *Potentilla erecta* p1; *Valeriana dioica* p1; *Galium uliginosum* p1; *Eriophorum angustifolium* p1; *Festuca pratensis* p1; *Plantago lanceolata* p1; *Taraxacum officinale* r1. — Opn. Goëngahuizen: *Carex × fulva* 2; *Pseudoscleropodium purum* a1; *Thalictrum flavum* p1; *Phragmites australis* r1. — Opn. Tijnje: *Lythrum salicaria* a4; *Carex disticha* a2; *Potentilla anserina* a2; *Eurhynchium praelongum* m1; *Agrostis stolonifera* a1; *Carex nigra* a1; *Phalaris arundinacea* a1; *Juncus effusus* p1; *Carex acuta* p1; *Carex rostrata* p1; *Carex tumidicarpa* p1; *Juncus bufonius* r1; *Stellaria palustris* r1; *Polygonum hydropiper* r1; *Polygonum amphibium* r1; *Mentha aquatica* r1.